

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ט"ו באב

ש"פ ואתחנן

שבת נחמו

גליון ל"ו (תקצ"ב)

יבא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

ה"י תחא שנת נפלאות אראנו

שנת הצדיק לביק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ואחת לכריאה

בי"ה
עשי"ק ואתתחנן - שבת נחמו
חמשה עשר באב
הי' תחא שנת אראנו נפלאות

תוכן העניינים

שיחות

4 תפילת משה רבינו

לקוטי שיחות

4 תי"ב שחל להיות בשבת מעלה על שלחנו כסעודת שלמה
5 טעם הפנימי שתי"ב נקרא מועד
6 תוספת עונג בת"ב שחל להיות בשבת ולימוד ת"ת
7 לעת"ל תהי' ההלכה כבי"ש
8 פסי"ד בי"ד באופן שונה האם זהו למפרע
9 בעלי חכמה ומבקשיה
11 בריך רחמנא דסייען - ברמב"ם
14 פירוש התורה בשבעים לשון עיי' משה רבינו

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

18 חמרגלים עשו תשובה

פשוטו של מקרא

19 העדר יכלתו של משה לדון את ישראל

רמב"ם

21 הוספות לקונטרס הביאני המלך חדריו
24 ושלתן נקראין היכל (גליון)

שונות

- 25 הערות וציונים להמשך יו"ט של ר"ה תרס"ו
27 תפלה בשלומה של מלכות
29 יחודה של שבת נחמו בש"ז

עניני גאולה ומשיח

- 30 חזקיהו משיח

ברכת מזל טוב

לידידנו התי' הנעלה והמצויין בכל המעלות ראש וראשון לכל דבר
שבקדושה וכו' מראשי המערכת **דהערות וביאורים** משנת תשמ"ו
והלאה, התי' **שמואל אבא** שי' **נעמיראווסקי** לרגל ה"יווארט" שלו
עם ב"ג תחי', שהתקיים בשעטומ"צ ביום ה' לפי' ואתחנן ערב
חמשה עשר באב, ה"י **תהא** שנת **נפלאות אראנו**, ויה"ר שיזכה
לבנות בית **נאמן** בישראל בנין עדי עד כפי רצון כ"ק אדמו"ר
שליט"א מתוך אושר ושמחה והצלחה תמיד כה"י.

* * * *

לזכות

התי' המצויין בכל המעלות המופלג והנעלה בעל מדות תרומיות
ורב פעלים התי' **אברהם חיים בנימין הכהן** שי' **כהן**, מסור ונתון
ומראשי המערכת **דהערות וביאורים** בשנים תשמ"ט - תש"א
להבחרו בשעה טובה ומוצלחת כשליח כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיבת
תו"ת ברינוא צרפת, ויה"ר שיצלח בהצלחה רבה ומופלגה במילוי
שליחותו הקי' מתוך שמחה וטוב לבב ובאופן דילכו מחיל אל
חיל.

המערכת

שיחות

תפילת משה רבינו

הרב יעקב זאב ראטענשטרייך
- תושב השכונה -

בשיחת ליל י"ב מנחם אב ש.ז. דיבר כ"ק אדמו"ר שליטי"א על מס"נ של משרעי"ה שהמשיך לבקש מהקב"ה ליכנס לא"י. ועפ"י מאמר חז"ל "כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא" מסתבר לומר שהמשיך בזה גם לאחרי שציווהו הקב"ה "אל תוסף דבר אלי עוד" וגו.

וי"ל שיש רמז לזה גם מפירש"י בפרשתנו ג', כ"ז בד"ה וראה בעיניך וז"ל "בקשת ממני ואראה את הארץ הטובה אני מראה לך את כולה שנאמר (דברים ל"ד) ויראהו ה' את כל הארץ". ולכאוי הו"ל לרש"י להביא חפ' "עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה" וגו' הבא בהמשך לכל הסיפור כאן, ולמה מביא חפ' שבסוף פ' ברכה שנא' ביום שמת משה. ובפשטות לא רק שהם ב' פסוקים אלא גם ב' מאורעות נפרדים.

ועפ"י הביאור (בהמס"נ של משה) בהשיחה הנ"ל אפ"ל שבזה שחביא רש"י חפ' שבסוף פ' ברכה ולא חפ' שבפרשתנו מרמז רש"י שמשרעי"ה המשיך בתפילתו ובבקשתו ליכנס לא"י גם לאחרי ששמע מהקב"ה "אל תוסף" וגו' עד אפ"י שעלה להר נבו.

לקוטי שיחות

ת"ב שחל להיות בשבת מעלה על שלחנו כסעודת שלמה

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

בלקו"ש שבת חזון בחערה 21 כתב וז"ל: והרי דוקא בקביעות כזו שחל ת"ב בשבת ונדחה לאחר השבת (או שחל תשעה באב באחד בשבת), איתא (טושו"ע שם סתקנ"ב ס"י) "אוכל בשר ושותה יין

בסעודה המפסקת ומעלה על שולחנו ואפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו, עכ"ל.

ויש לחעיר מגירסת השאליות (שאלתא קנח): (מובא בסי' הליקוטים ברמב"ם - פראנקל) "ואם חל להיות ערב ט' באב בשבת אוכל ושותה כל צורכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה מלך ישראל בשעתו" וכן איתא בה"ג ה"י תשעה באב ותענית, ודייק מזה בהעמק שאלה שם (אות ג') לפי גירסא זו דזהו רק אם חל תשעה באב ביום א', אבל אם ת"ב עצמו חל בשבת לא, ולא בא למעט ת"ב עצמו מבשר ויין, שהרי אפילו אבל מותר בבשר ויין, אלא מהא דעושה אפילו כסעודת שלמה בשעתו, היינו להוסיף על הרגלו בשבת אפשר דאסור, ודייק דזהו ג"כ שיטת הרמב"ם (ה"י תענית פ"ה ה"ח): "ערב תשעה באב שחל להיות בשבת, אוכל כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה, וכן תשעה באב עצמו שחל בשבת אינו מחסר כלום" הרי דהא דסעודת שלמה בשעתו הזכיר רק כשחל תשעה באב ביום א', משא"כ כשחל ת"ב בשבת כתב "דאינו מחסר כלום" דאז נוהג כהרגלו ולא יותר, (ועי' גם בסמ"ק סי' צ"ו וסי' הבתים על הרמב"ם שערי תענית שער ששי אות י"ד), ומביא רא"י לשיטה זו מהא שגינו חז"ל את נבל הכרמלי כדאיתא במדרש שמואל פ' כ"ג שנאמר וימת שמואל וסמך ואיש במעון וגו' אמר הקב"ה הכל סופדין וטופחין על ליבן על מיתתו של צדיק והרשע הזה עושה מרזיחין, והרי סעודתו חי' בראש השנה כדאיתא שם ובר"ה ד"ח, ומי"מ ה"י אסור לעשות מרזיחין ושמחה יתירה מחמת אבילות דשמואל עיי"ש.

מיהו בנוגע להלכה נפסק בשו"ע דזה קאי גם על ת"ב שחל להיות בשבת, וכמפורש בגמ' תענית כ"ט, ב, ועירובין מא, א, וכמ"ש בהערה.

טעם הפנימי שתשעה באב נקרא מועד

ב) ובמה שנתבאר טעם הפנימי שנקרא ת"ב בשם "מועד" כי אז נולד משיח, וי"ל דכאשר הצום דת"ב חל בשי"ק שדוחין את התענית ליום א' אין זה אלא בשייכות לענין הצום וכו' אבל ענין ה"מועד" שבו שביום זה נולד מושיען של ישראל אינו נדחה ע"י שי"ק ואדרבה וכו', וכן נתבאר גם בהתוועדות דשי"ק ובשיחות קודש שלאח"י.

יש להעיר שעדיין כתב גם בסי' שער ישכר להאדמו"ר ממונקאטש זצ"ל (מאמרי חודש תמוז אב מאמר ימי המצרים אות ט"ו-טז) שמביא הא דאיתא בפסיקתא, פיסקא בכה תבכה בסופה (וראה הערה 13 שמובא פסיקתא אחרת) ד"אין משיח בא אלא בתשעה באב" ומבאר דמשום זה אקרי "מועד" ואם חל בשבת אין אומרים צדקתך צדק וכו' ולכאורה יפלא דלשמחה מה זו עושה, והביאור הוא משום פסיקתא הנ"ל כיון דזהו היום שמשח בא ועתיד להיות יו"ט לכן גם עכשיו כן הוא דכל העומד להיות בודאי הוא כאילו כבר הוא עיניי, ומבאר ג"כ הא דאיתא דשבת שחל בו ת"ב עושה כסעודת שלמה בשעתו, דת"ב כשחל בחול אי"א להראות זה השמחה בגלוי מפני האבילות, אבל כשחל בשבת דאז האבילות אסור אדרבה מראים השמחה מצד הגאולה, והדיוק הוא "כסעודת שלמה, כמבואר ברמב"ם דמשיח צדקינו צ"ל מזרע דוד ושלמה דוקא, ע"כ עושים כסעודת שלמה בשעתו לרמז על זה עיניי בארוכה.

הוספת עונג בת"ב שחל להיות בשבת ולימוד ת"ת

ג) ובמ"ש דבשבת נצטוינו לענגו בעונג אכילה ושתי' וכו' ובהערה 19 כתב וז"ל: וי"ל שאז (כשיום התענית ובפרט ת"ב חל בשבת) יש להוסיף בזה יותר מכל שבתות השנה כדי לשלול הקס"ד של מיעוט בזה בגלל יום הצום, עכ"ל.

יש להעיר בדרך אגב במה ששאלו רבים, בנוגע ללימוד תורה אחרי חצות היום שצ"ל רק בדברים המותרים וכו' ולא אמרינן בזה כמו באכו"ש שצריך לשלול קס"ד וכו' כנ"ל, ובפרט בנוגע לפרקי אבות שאומרים זה בכל שבת **ברבים**, וכשאין אומרים זה בשבת זו, למה אין בזה משום אבילות בפרהסיא וכו'?

הנה באמת כבר הקשה כן בשו"ת כתב סופר חאו"ח סו"ס ק"ב וכתב בזה עפ"י מ"ש בשו"ת חת"ס או"ח ס"י קנ"ו דטעמא דמילתא דנוהגין שלא ללמוד ערב ת"ב אחר חצות לא משום אבילות, אלא דכל מה שלומד בחצות ואילך עדיין מחשבתו עליו ויהרהר גם בלילה ויכנס באבל כשהוא שמח, לכן גם בשבת אחר חצות אסור, שאינו אלא משום אבילות **דלילה שאחריו**, דלפ"ז אי"ש דכשאין אומרים פרקי אבות ליכא בזה משום אבילות בפרהסיא, דהא אינו מראה בזה אבילות דיומא אלא אבילות דלילה שלאחריו, וא"ש. משא"כ בנוגע לאכו"ש שאם לא יאכל בשבת, הי"ז ענין של אבילות דאז.

לע"ל תהי' ההלכה כב"ש

ד) בהמבואר ב"משיחת יום ב' דחה"ש" (בענין תורה חדשה מאתי תצא) בסעי' ז' בנוגע להמבואר בכ"מ, דלעתיד לבוא תהי' הלכה כב"ש, דלכאורה כיון שנפסקה הלכה כב"ה, כדעת הרוב איך יתכן שינוי שתהי' הלכה כב"ש היפך הכלל דאחרי רבים להטות? ומבאר שההלכה כב"ש תהי' לאחרי שבי"ד הגדול שבירושלים יעמדו למנין ודעת הרוב תהי' כב"ש, ובמילא ישתנה הפסי"ד הקודם שהלכה כב"ה, וממשיך לבאר דלע"ל ישתנה שיקול הדעת דחכמי ישראל לנטות לדעת ב"ש - עפ"י דברי הגמ' שב"ש "מחדדי טפ"י שמעלתם בחכמת התורה גדולה ממעלת ב"ה, אלא שבזה"י אין הלכה כמותם כיון דרוב חכמי ישראל שמכריעים הלכה עפ"י דעתם לא הגיעו למעלה זו, וע"ד מאמרז"ל שלא קבעו הלכה כר"מ משום שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, משא"כ לע"ל שיהיו כל ישראל חכמים גדולים תהי' אצלם מעלת החכמה דב"ש שמחדדי טפי, ולכן יפסקו עפ"י כללי התורה כדעת ב"ש. עיי"ש.

יש להעיר שכ"כ גם בקונטרס דברי סופרים (להגר"א ווסרמאן הי"ד) ס"י ה' אות ט"ז שנמצא כתוב בספרים שלע"ל יהי' הלכה כב"ש, ונראה הטעם לזה דהא ב"ש מחדדי טפי והאמת כדבריהם, אלא דבזה"י אין אנו יכולין לירד לסוף דעתם כמו שאמרו לגבי ר"מ שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו, ומשו"ה אין הלכה כב"ש דאין לדין אלא מה שענינו ראות, אבל לע"ל שיקויים הכתוב ומלאה הארץ דעה יתברר שהאמת כב"ש וע"כ יהא הלכה כמותם וכ"י עיי"ש.

וע"י תוס' יבמות יד,א, ד"ה רבי יהושע היא שהקשו דלמה לא קיימ"ל כבת קול דר"א בב"מ נט,ב אלא אמרינן דר"א שמותי הוא ואין הלכה כמותו, ובת קול דב"ה קיימ"ל דהלכה כב"ה? ותירצו משום דב"ק דר"א לא יצאה אלא לכבודו דר"א, דאמר מן השמים וכיחו עיי"ש, וכ"כ בב"מ שם בד"ה לא בשמים, ולכאורה תירוצם צ"ב דאיך יצאה בת קול לשקר ח"ו למה שאינו רק משום כבודו דר"א? ואולי אפ"ל לפי הנ"ל דכוונת הב"ק לא הי' שכן יפסקו הלכה למטה בארץ, אלא שכן סב"ל למעלה בשמים, כי שם מחדדי טפי, ובמילא מצד שמים צריך לפסוק כב"ש.

ומה שכתוב בהשיחה הלשון "כל חכמי ישראל" לגבי פלוגת ב"ש וב"ה, אולי יש לבארו עפ"י מ"ש בחידושי הרמב"ן חולין

מגב, (ד"ה הא דתניא) דבמחלוקת ב"ש וב"ה היו בה כל חכמי ישראל, דכל חכמי ישראל נכנסים תחתיה עיי"ש, נמצא דזהו הכרעה של כל חכמי ישראל.

פסק דין ב"ד באופן שונה האם זהו גם אלמפרע

ה) וראה בסי' בצל החכמה ע"י 189 בנוגע לפסק ב"ד חדש (שלא כפי שהי' מקובל לפני כן) האם זהו חידוש מכאן ולהבא או שזהו בירור אף למפרע, שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר דאם סיבת שינוי הפסק דין הוא ענין של סברא ושיקול הדעת - דהיינו שבי"ד השני סבור שלא כדעת ב"ד הראשון - הרי מכיון שבכל דור ודור נפסקת ההלכה כפי ב"ד אשר יהי' בימים ההם, אי"כ פסק הדין תקף רק מכאן ולהבא אך לא למפרע, שכן אז היתה ההלכה כפי ב"ד שחי' באותה תקופה, אבל אילו הפס"ד השונה של ב"ד השני הוא משום שהיתה לו סברא שכזו, שאילו ב"ד הקודם הי' יודעה, **בודאי** הי' פוסק גם הוא כב"ד שלאחריו, הרי פסק זה הוא **בירור למפרע**, משום שהפסק דין הקודם ניתן בטעות - והרי זה כהדין ד"שגגו בית דין הגדול בהוראה, והורו להתירו... ואח"כ נודע לב"ד שטעו"י (רמב"ם הלי' שגגות רפ"ב), הרי שלאחר שנודעה הטעות, חייבים הם בהבאת הקרבן, שכן התברר כי אף למפרע הי' הדבר אסור, וביאר בזה כוונת הגמ' יומא פ"א, האוכל חלב בזה"י צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבוא ב"ד אחר כו', היינו באופן שאז יתגלה **למפרע** שהשיעור דמקודם הי' בטעות עיי"ש.

ובחערה 34 שם כתב לגבי פסק דין חדש שאינו מצד טעות שהוא רק מכאן ולהבא וז"ל: ועד"ז לא נצטרך לעי"ל כפרה על הדברים שאנו עושים עכשיו כב"ה - אף שלעי"ל תהי' הלכה כב"ש .. כי מה שלעתיד תהי' הלכה כב"ש הוא לפי שאז יהיו הם הרוב, ועכשיו הלכה כב"ה - לפי שהם היו הרוב, עכ"ל.

ולכאורה לפי המבואר כאן בהשיחה דהטעם שלעי"ל יהיו הרוב כב"ש מטעם דב"ש מחדדי טפי, ובזה"י רוב חכמי ישראל לא הגיעו למעלה זו, משאי"כ לעי"ל שיהיו כל ישראל חכמים גדולים וכ"י כנ"ל - לכאורה למה לא נימא דזה דומה להסוג של פסק דין שפועל גם למפרע, כיון דאילו ב"ד הקודם הי' יודע סברת הבי"ד שלאחריו בודאי הי' פוסק כן ונמצא שהי' זה פסק דין בטעות כנ"ל, אי"כ גם בנדו"ד לגבי הלכה כב"ש נימא כן כיון

שחטעם הוא דבזה"ז לא ירדו לסוף דעת ב"ש, אבל אילו ירדו כו' בודאי היו פוסקים כן?

ואפ"ל לפי המבואר בהשיחה בסעי' י"ג דלע"ל ישתנה שיקול הדעת בטבע השכל דחכמי ישראל, בהתאם לשינוי מצב העולם בימות המשיח כו' עיי"ש בארוכה, היינו דהא דהרוב עכשיו סב"ל כב"ה ח"ז מצד דכן טבע העולם בזה"ז, ורק לע"ל כשישתנה מצב העולם ישתנה טבע השכל כו', ועי"ז אמרינן ד"י אין לו לדיין אלא מה שענינו ראות"י דעל טבע השכל דבזה"ז דרוב חכמי ישראל ניתנה התורה, ונמצא דאי"ז ענין של טעות, אלא כן הוא עכשיו המצב לפי האמת, ורק לע"ל שיהי' שינוי במצב העולם וכו' ישתנה טבע השכל, ואינו דומה לזמן זה עצמו שנתגלה לבי"ד שטעו, דזהו"ע של טעות ממש, ובמילא פס"ד דאח"כ פועל גם למפרע, משאי"כ בנדו"ד דאי"ז ענין של טעות אלא שכן הוא מצד טבע השכל בזמן הזה. וראה הערות וביאורים גליון ק"פ ע' כד והלאה.

בעלי חכמה ומבקשיה

הת' דוד י. אופנר

- תות"ל 770 -

בלקו"ש חכ"ט ואתחנן (ב) אות ד' מבאר בהו"א בדברי הרמב"ם בהל' רוצח רפ"ז: "תלמיד שגלה לערי מקלט מגלין רבו עמו שנאמר וחי עשה לו כדי שיחי וחי בעלי חכמה ומבקשי בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין", דקאי אדם אחד ו"בעלי חכמה" פירושו שהלימוד אצלו הוא באופן ש"תורתו דילי הוא" — שהוא נהיה בעלים על הדברי תורה שלמד "נקראת על שמו", וכפי שהגמרי' אומרת שזה דוקא כשלמדים באופן של "יהגה", לעיונא, "ומבקשי" פי' שנוסף לכהנ"ל הוא מחפש להבין יותר, היות שבהשגת התורה אין גבול וכמשי"נ "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים".

ולכאוי' לפי"ז ד"בעלי חכמה" "ומבקשי" קאי אדם אחד הו"ל להרמב"ם לכתוב בעלי חכמה לבד וממילא נדע דקאי אף במבקשי בכ"ש וק"ו.

וחביאור בזה הוא בפשטות, דכל המקור להסביר שמבקשי היא דרגה נעלית יותר מבעלי חכמה הוא מהא דהרמב"ם כתב זאת לאחר בעלי חכמה, דמזה מובן דצ"ל שהיא דרגה נעלית יותר בלימוד התורה (משא"כ מה שמפרש בבעלי החכמה, מובן דרק כשהתורה אצלו היא באופן ד(תורה) דיילי היא אז הוא נקי מבעלי החכמה. ולכן אי"צ ע"ז מקור אחר), וכפי שאכן למד כ"ק אד"ש במסקנה דקאי בבי אנשים כדלקמן, ושם מפרש דבעלי החכמה היא דרגה נעלית יותר ממבקשי.

וחנה בהמשך השיחה (אות ה') מפרש ע"פ כללי הרמב"ם שוא"ו (של "ומבקשי") היא במקום תיבת "או", וחוה כאילו כי "בעלי החכמה או מבקשי", ומיירי בבי אישים נפרדים.

(א) אלו שהם בדרגה של בעלי חכמה (ב) "ועכ"פ מבקשי" אלו שעדיין אינם בעלי החכמה אלא מחפשים להיות בעלי חכמה וכו' עיי"ש.

ולכאוי צ"ב דלפ"ז הו"ל להרמב"ם לכתוב "וחיי מבקשי בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין" וממילא ידעין דק"ו דה"ה ב"בעלי החכמה".

ואין לומר דאי הוה כתוב מבקשי בלבד הו"א דפירושו כפי שלמד כ"ק אד"ש בהו"א, שזהו למעלה מבעלי החכמה, מפני שאין ע"ז שום מקור, וכן ממ"ש בגמרי "תלמיד שגלה" משמע דקאי גם בתלמיד שאינו בדרגה ד"בעלי חכמה". וכפי שהקשה בסוף אות ד', ועכ"ל דהוא כבהמסקנה.

והגם שמקורו של הרמב"ם (כפי שלמד כ"ק אד"ש) הוא ממשי"ן "והחכמה תחיי בעלי" — הרי אין דרכו של הרמב"ם להעתיק את לשון הפסוק — אלא החידוש.

"ברוך רחמנא דסייען" ברמב"ם

הרב ברוך אבערלאנדער

— שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א —

בודאפעסט

בלקווי"ש חלק כט ע' 67 נאמר: "דרכו של הרמב"ם בכ"מ [=בכל מקום] צו שרייבן דעם לשון ["ברוך רחמנא דסייען"] בסיום פון א ספר אדער לכמה גירסות אויך בסיום פון א "הלכה" — כללית".

ובהערות 55,56 מפרט השינויים שיש בזה בדפוסים קדומים ובכתי"י תימן. ובסיום: "וילייע בכל הנ"ל אם כ"ז הוא מהרמב"ם או מהמעתיקים או מהמדפיסים", היינו שספק אם אכן הרמב"ם הי' רגיל לכתוב בסוף כל ספר "ברוך רחמנא דסייען".

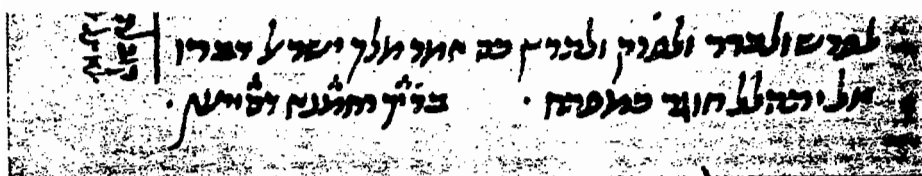
ולכאורה יש לחעיר בזה ע"פ עיון בגוף כתי"ק הרמב"ם ז"ל, ואם כי לא נתגלו לעיני גוכתי"ק של הספר "משנה תורה" אבל זכינו ונתגלו גוכתי"ק של כל "פירוש המשניות" (חוץ מסדר טהרות), ואף נדפס במהדורת צילום (בג' כרכים) כדי שיהי' נוח לעיין בו¹.

ואכן בפירוש המשניות גוכתי"ק נראה שהרמב"ם מסיים ב"ברוך רחמנא דסייען" לא רק בסוף כל סדר (שזה מקביל לסיום ספר במשנה תורה), אלא גם בסיום כל מסכת (שזה מקביל לסיום "הלכה" כללית במשנה תורה).

פיהמ"ש הוצאת קאפח נדפס עפ"י צילום גוכתי"ק, וכמובן שנמצא בו בסוף כל מסכת ה"ברוך רחמנא דסייען (או: דסייע בהדן)".

ואם כי הי' אפשר לחלק אולי בין פירוש המשניות (שבו אכן כתבו הרמב"ם בסיום כל מסכת) לבין משנה תורה (שבו אולי לא נהג כן)² זכינו ונתגלו כמה טיוטות של הספר משנה תורה (ונדפסו בסוף כרך א' הנ"ל), ובסוף הי' שכירות אכן מופיע הסיום "ברוך רחמנא דסייען". ולכאורה מוכח מזה שלא רק בפירוש המשניות אלא גם במשנה תורה נהג הרמב"ם לסיים כל הלכה כללית ומסכת "ברוך רחמנא דסייען".

ואולי יש לחוכיח שזה הי' המנהג ממה שהגיע לידינו "תשובה" בגוכתי"ק של ר' אברהם בן הרמב"ם, ובסיומו גם הוא כאביו גומר "בריד רחמנא דסייען", ונדפס ברמב"ם הוצאת פרדס בסוף ס' מלכים.

שטר מתשובות רבנו אברהם בן הרמב"ם. (כת"ד אוקיימורד 628).

וכיון שחספר "משנה תורה" הוא הלכות הלכות, י"ל שגם בזה שהרמב"ם גומר "בריד רחמנא דסייען" בסוף כל הלכה ומסכת — מלמדנו הלכה. והוא: שחייבים לברך ולהודות לה' בגמר כתיבת ספר (או חלק מספר), וכידוע שיש בזה שיטות שונות אם לברך בשם ומלכות.

וילייע שהרי הרמב"ם כתב ספרו בלשון המשנה והתני"ך ואם למה דוקא בסיום ההלכות כותב בלשון ארמית "בריד רחמנא דסייען".

צילומי גוכיל"ק רבינו הרמב"ם ז"ל

הרימה הרימה אלא אוחסין אבא לוי דרע יתחילתא איתא ביה לבי לא בלתי
ולא בלתי אלא בשלשן וילתא איתא כי עבדא הרימה ובלתי כתיב ביה רחמיש

מסכת מעשר שני

מעשר שני אין מוכרין אותו אלא בלוי
מכר שבו אנה ואין מלכא אנה לא שוקלן כנגדו ולמי אנה אנה למכרו פוכשלו

פירוש המשניות סוף מס' מעשרות

הדעת יחדם ותי' ללב כי שמתן ש' קולן כלבנות זכר... עקובה ולבנה כבי יבולתו ביי' כחונקא דמי עבד

מסכת פסחים

זוכ' לארבעה עשר... לאור הע' כל מקום שאין מוכרין בו חולץ אינו יריך כדיוקן לבנה יתיר ש' אור

פירוש המשניות סוף מס' עירובין

133

קונה מן עבדים וקדקעות וברעה טמאה ונעל חוב עטין בחובן והאשר בתוספתו וסע
תורכי ירוכה אופלאין קיתין אורן לא לחבר בטובה חכמים אורין עתנן אורן לאשי
משאר וכן מחלקין ביעדם בקדשי האקדשו לחבר בטובה תעמי' לתעמי' חכמים
על ונה למחאסנה ונת' ונלך פעב עג' ירוכה וכלה כחכמים ביי' רחמיש
בגמר סדר זרעים בעורת שרי:

פירוש המשניות סוף מס' בכורים וסלוח סדר זרעים

הרבש בארבעה עשר ונא' באוכ' לארבעה עשר
עמיר כפי שלח בולגרין מן בני' ע'.

ביי' רחמיש דמי' ע'

משנה תורה סוף ה' שכירות

1. כאן המקום להודות להרה"ת יצחק שי וילהלם ספרן ספריית אגודת חסידי תב"ד על עזרתו.

2. להעיר מההתחלה "בשם ה' א-ל-עולם" שהרמב"ם נוהג להתחיל בכל ספריו, ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפס בספר מראה מקומות על הרמב"ם (קה"ת תשמ"ה) ע"א.

דא"ג: הערה הנ"ל נעתקה בלשונה ברמב"ם ה' בית-הבחירה עפ"י כתי"י, עם פירוש עץ יוסף (שי"ל לאחרונה) — ובלי שם אומרה!

פירוש התורה בשבעים לשון ע"י משה רבינו

הרב יהודה לייב וואגעל
- בני ברק אה"ק -

הערות על הביאור שבלקו"ש ר"ח שבט תש"ן בזה שאמרו רז"ל (בב"ר פמ"ט, ב) והובא בפרש"י על הפסוק — "הואיל משה באר את התורה הזאת לאמרי" (דברים א, ג. שם, ה) "בשבעים לשון פירשה להם" שהולך ומבאר בשביל מה הוצרך משה רבינו לפרש את התורה לישראל בשבעים לשון?

א) הלשון בב"ר פמ"ט, ב "אני מעמיד את משה שהוא הוגה בתורה בשבעים לשון שנאמר הואיל משה וגו'".

והקשה בלקו"ש הנ"ל בשביל מה הוצרך משה רבינו לפרש את התורה לישראל בשבעים לשון שהרי בניי דיברו בלה"ק? (ראה מכילתא בא יב, וברמב"ם א, ג, ד, מהלכות תפילה).

ובלבוש תירץ דהיות והי בהם מאומות אחרות (ראה פרש"י בא יב, לח) שה"ערב רב" — תערובות אומות של גרים" שדיברו בלשונות אחרים, וחשש משה שמא יש בהם שאין מבינים לה"ק, פירש להם בע' לשון, דאז ודאי יבינו כולם.

והקשה בליקוט הנ"ל, אמאי המתין מ' שנה, ואמאי הוצרך לפרש זה לכל ישראל?

וכן קשה איך לא התלמדו לה"ק במשך המ' שנה שהיו יחד במדבר?

ב) והנה בספרי (שם) איתא בפ"י "באר": שאמר (משה) "מי ששכח פרק או פסוק יבוא אלי ואלמדוהו". יעו"ש.

וגי"כ קשה למה לא עשה כל מי שנח? ובעי"כ צ"ל דזה ה"י בכלל ההכנה למותו, לקיים בשלימות את מסירת התורה לבני ישראל.

(ועי' דברים ל"א, ט. ופירש"י כ"ט, ג).

והי"נ לכאורה יש לפרש כך לגבי "פירשה להם בע' לשון".

ועוד מבאר ע"פ הספרי הנ"ל ש"באר משה" לא ה"י לכל ישראל.

והי"נ י"ל גם לפרש"י.

ולכאורה ה"י אפשר ליישב קושי' האחרונה איך לא התלמדו לה"ק במשך... וכו' דכיון דמהחודש השני לשנה השנית ליצי"מ כבר לא גרו הערב רב יחד עם בני ישראל (וכנראה מפרש"י ויקרא כד, ו) אולי לא הספיקו ללמוד — במשך הי"ג חדשים לה"ק. ומאז שגרו במקום בפני עצמו יתכן שדברו שם בלשון מולדתם.

אמנם לפ"ז נצטרך לומר דהעברת הברית המבואר בפרשת נצבים — שחיתה אף לגרים וחוטבי עצים — (יעו"ש בפרש"י) — היתה בע' לשון.

ואולי יש ליישב כפי שכתב ר' יוסף וו. ני"י בקובץ הערות ט"ו בשבת פ' בשלח תשי"ן (גליון חי) דפירש להם רק את התיבות הקשות.

ואמנם זה שדייק את זה ר' יוסף וו. מלי רש"י "פירשה" ולא כתב "תירגמה" דמשמע דמשה רק פירש תיבות קשות, יש לדחות.

עיין פרש"י דברים כז, ח. ד"ה "באר היטיב": בע' לשון, עכ"ל. ושם ה"י תירגום כל התורה ולא רק התיבות הקשות.

ועיין הראב"ד בהשגות (ג, ט משבועות) דכל תרגום היינו ביאור).

ויוצא לנו ב' פירושים מה ביאר משה, (1) או לשבעים לשון (מד"ר) (2) או שלימד למי ששכח (ספרי).

(ג) בברכות יג דנה הגמ' אי תורה בכל לשון נאמרה. (יעו"ש הפירוש לרש"י ותוס'). ובשטה מקובצת בשם הראב"ד פירש "על התלמוד שלמדו הקב"ה למשה, ומשה לימד אותה לישראל. לפי שהיו בהם גרים משאר הלשונות, אם הי' מלמדה לכל אחד ואחד בלשונו, וכן כל אחד ואחד יוצא ידי שינון בלשונו, או שמא לכולם שונה בלשון הקודש, ואין אדם יוצא ידי "והגית בו" אלא בלה"ק.

(ד) בלקו"ש שם פירש אד"ש שע"י שמשה פירשה בעי לשון חל שם תורה על דברי תורה הנלמדים ע"י בני ישראל בשאר לשונות דהגם שאין זה הלשון שהקב"ה מדבר בו, מ"מ חל ע"ז הגדר דדברי תורה, ואסור לדברים קודם ברכת התורה (ובזה יישב קושי הא' הנ"ל).

ושם בהערה 23, 24, השוה לזה הראב"ד שאם יוצאים "והגית" בכל לשון תלוי באיזה לשון לימד משה. וכן מש"כ התוס' שם שטעם המ"ד שנאמרין בכל לשון לפי שייבכל לשון נאמרה בסיני, שכל דיבור ודיבור שהי' יוצא מפי הקב"ה הי' מתחלק לעי' לשון, שכונתם שע"י חל על הלשונות שם תורה.

(ה) ונראה לע"ד שאין הכרח גמור לפרש דדין שאר הלשונות תלוי באיזה לשון נאמרה התורה הוא משום דע"י אמירת התורה בשאר הלשונות נשתנה דינם.

אלא משום דמזה שנאמר בשאר הלשונות יש ראי' שאף שאר הלשונות חשובים הם.

והנידון לגבי שאר הלשונות, הוא משום ההבדל בין לה"ק שהוא לשון מצד העצם משאר הלשונות שאינם כי אם מצד הסכס המדינה. וכמש"כ הביאור הלכה (סי"ב ד"ה יכול).

(וילייע בהסבר והטעמא דקרא להבדיל בין לה"ק לשאר הלשונות, אם הוא משום סגולת לה"ק וכוחו הקדושה או איזה טעם אחר).

ופירשו התוסי' הא דבכל לשון נאמרה, דמזה שבמתן תורה הי' כל דיבור מתחלק לעי' לשון, רואים שאף שאר הלשונות יש להם חשיבות של לשון ודיבור, שאפשר לקרוא בהם בתורה (לתוסי' הנ"מ לקריאת התורה דפרשת זכור וכו': יעו"ש בתוסי') דאלי"כ לא הי' הקב"ה נותן באופן של דיבור, שאינו נחשב לדיבור עפ"י דיני התורה.

(אולי ההסברה בזה, שהקב"ה לא הי' מוסר באופן אשר אם יקראו התורה באופן הנתינה — היינו בעי' לשון — אין נחשבת לקריאה. או שההסברה שטעם ההתחלקות לעי' לשון הוא למסור התורה בכל הצורות של התורה בעוה"ז — שזה משלים נתינת התורה).

וכן להריטב"א הביאור דאם משה לימד התורה בעי' לשון ולא הצריכם ללמוד בלה"ק הוי ראי' דיוצא "והגית" בכל לשון.

משא"כ אם לימד רק בלה"ק הוי ראי' להיפך.

וכן רואים מפירוש המאירי שמפרש "תורה בכל לשון נאמרה" דניתן ע"מ ללמוד בכל לשון, ואף שמשה לא לימדה בכל הלשונות מ"מ מקיים בהם "והגית". והיינו שלא הי' שום מעשה להחיל על הלשונות שם תורה, ובכל זאת יוצאים בהם ידי "והגית".

(ו לעיל מובא הלבוש שמשה באר העי' לשון לגרים שהיו בישראל שזה לכאורה תמוה שלא הספיקו ללמוד לה"ק כל המי' שנה? והנה מדברי הראב"ד הנ"ל אין ראי' לדברי, דיתכן שהראב"ד מדבר על תחלת זמנם במדבר שעדיין לא הספיקו ללמוד לה"ק.

ההמשך אי"ה בקובץ דשבוע הבא.

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

המרגלים עשו תשובה

הרב שמואל לאופר
חבר הכולל דנחה"ח

בדי"ה שלח לך התשמ"ח התועדויות ח"ג עמ' 505 וי"ל הביאור
בזה דבנוגע לחלקים של המרגלים בארץ ישראל הרי כבר פירש
רש"י שיהושע וכלב נטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם
לחיים. ונמצא שבטח נפעל יתרון בחלק המרגלים בארץ. אמנם זה
רק בנוגע לחפצא של חלקם בארץ. אבל בנוגע להגברא (המרגלים)
לכאורה היה חסר בזה אך בזה י"ל שאין לך דבר העומד בפני
התשובה ואדרבא הבעל תשובה חביב יותר ממה שהיה לפני החטא,
וא"כ נמצא שלאחרי התשובה דהמרגלים נפעל העילוי גם בהם
(הדגשת המעתיק) עיי"ש.

וצע"ק מדברי הבית יוסף או"ח תקפ בדברי הטור שמונה
ברשימת התעניות "בי"ז באלול שבו מתו מוציא דבת הארץ
במגפה". והקשה הבית יוסף "אבל הא קא קשיא לי למה התקינו
להתענית ביום שמתו בו מוציא דבת הארץ, שמחה מיבעיא באותו
היום דבאבוד רשעים רנה, ושמא מפני שלא זכו שתתקבל תשובתם
מצטערינן דמסתמא שבו ולא נתקבלו" עכ"ל.

ומדי דברי בו, ראוי לציין שבמגן אברהם ס"ק ב' הביא
"ובשל"ה כתב שהיו צדיקים" והרי זה ראייה להמבואר בחסידות
שלא רצו להכנס לא"י מצד שלא רצו להשפיל את עצמם בדברים
גשמיים.

(אלא שחפשתי בשל"ה בתורה שבכתב פרשת שלח ושם הביא בזה
ג' דעות בדרגת המרגלים א) צדיקים ב) בינונים ג) רשעים, ולא
ראיתי שחסיק בזה).

פשוטו של מקרא

ההפרש בין פרשת דברים לפרשת יתרו
בנוגע להעדר יכלתו של משה לדון את ישראל

יוסף וולדמאן

- תושב השכונה -

בקובץ שבוע שעברה (ש"פ דברים — חזון) בענין שאומר משה לבני ישראל "לא אוכל לבדי שאת אתכם: ה' אלוקיכם הרבה אתכם..." (א,ט): "הבו לכם אנשים חכמים... ואקח... ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות... (שם יג, ושם טו):

מביא הרב וו.ר. הפירש"י ד"ה לא אוכל לבדי (א,ט): אפשר שלא הי' משה יכול לדון את ישראל, אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים והוריד את המן והגיז את השליו לא הי' יכול לדונם אלא כך אמר להם, ה' אלוקיכם הרבה אתכם — הגדיל והרים אתכם על דייניכם, נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים וכו', עכ"ל.

ושואל על פירש"י הנ"ל מן פרשת יתרו (יח-יד והלאה) ששם הוא לכאורה אותו ענין המדובר בפרשת דברים החל מפסוק (א,ט): עד פסוק (א,יח): רק עם הוספת כמה פרטים שלא נזכרו בפרשת יתרו.

בפרשת יתרו (יח,יח): אומר יתרו למשה "נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך".

ובפרש"י שם ד"ה גם אתה: לרבות אהרן וחור ועי' זקנים, עכ"ל.

ובפרש"י שם ד"ה כי כבד ממך: כובדו רב יותר מכחך, עכ"ל.

מהפסוק הנ"ל עם פרש"י, משמע, שענין זה שמשה ידן את בניי (אפילו עם אהרן וחור ועי' זקנים) הי' **כובדו רב יותר מכחו**. ולכן, להקל על משה, נתמנו השרי אלפים וכו'.

ולפי זה צריך להבין:

א) הרי מצינו בפרשת יתרו שלדון כל ישראל היי כובדו רב יותר מכחו של משה, ואם כן מהי השאלה של רש"י בפרשתנו, הרי לכאורה כן הי' המציאות, עד שגם הקב"ה הסכים לזה?!

ואיזה "צושטעל" הוא להנסיס שנעשו לבניי עיי משה. הרי אפשר שלדון את ישראל צריך להיות על פי דרך הטבע. (שהרי הוא ענין שקשור עם מצוה או חובה, ענין של בחירה חפשית).

ולפי זה איזה הכרח יש להוציא הדברים מפשוטם ולפרש "...הרבה (אתכם)", "הגדיל והרים אתכם" כפירש"י.

ב) לפי פירש"י, שהטעם, "דלא אוכל לבדי שאת אתכם", הוא מפני שה' אלקיכם הרבה אתכם, הגדיל והרים אתכם על דייניכם, נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים" אי"כ מה הי' לזה ההתמנות של השרי אלפים וכו', וכי זה הרים את העונש מעל הדיינים?

מן שאלתו זו האחרונה של הרב וו.ר. יוצא לנו הפתרון להבנת כללות הענין באופן שגם לפירש"י נשאר המלה "הרבה (אתכם)" במובנו הפשוט לשון ריבוי.

הנה אע"פ שרבוי בניי מצד עצמו אינו למעלה מכחו של משה, אבל עיי שהגדילם הי' והרימם מעל לדייניהם עד כדי ש"נטל את העונש מכם ונתנו..." זה בדרך ממילא הביא אתו דרישה למתנינות וזהירות יתירה שבאין ערוך לדייני שאר עמים.

זאת אומרת כשהרבוי בכמות הוא בצירוף לרבוי באיכות — "הגדיל והרים" — של הנידנים, והאחריות של הדיינים מתרבה פי כמה, אז בפשטות יש צורך בהוספת דיינים שעייז יכול כל דיין להיות "מתון בדין" כדבעי.

ומובן מאד ההמשך בהפסוקים אחרי הנ"ל (א,טז): והלאה ואצוה את שפטיכם בעת ההיא... ובפרש"י: אמרתי לכם הו מתונין בדין, אם בא דין לפניך פעם אחת שתיים ושלוש אל תאמר... ובד"ה בעת ההיא: בפרש"י: משמניתים אמרתי להם אין עכשיו כבשעבר... עכשיו הרי אתם משועבדים לצבור.

ובפרשת יתרו אין מקום לשאלת פירש"י דכאן "אפשר שלא הי
משה יכול לדון..."

מפני שדברי יתרו למשה "כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו
לבדך"

אינו מוכרח שם שכן הי גם לדעתו של משה.

וזה שנאמר שם "וישמע משה לקול חתנו..."

אפשר שזה רק מצד שקבל משה חלק התוכחה ובקורת שבדברי
חותנו בנוגע ל"זלזול בכבודן של ישראל" ע"פ המבואר בפירש"י
שם "בד"ה הראשון שבענין הנ"ל "יושב משה וגוי ויעמד העם"
יושב כמלך וכולן עומדים, שבזה באים ראשית דבריו של יתרו
למשה בענין, כמפורש בקרא (יח, יד): "וירא חתן משה את כל
אשר הוא עושה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם,
מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב".

אבל בפרשת דברים דברי משה "לא אוכל לבדי..." באים בתור
חקדמה לתהדגשה שאפילו דיין הכי גדול כמשה שעשה להם כל
הנסים אין זה עוזר לו לדון את בני ישראל שהי "הגדיל והרים
אותם" וכי זהו דער "אריינפיר" לאופן מנוי הדיינים
והציוויים בשייכות לדרגת הנהגתם שבהמשך הכתובים שם.

רמב"ם

הוספות לקונטרס הביאני המלך חדריו

הרב יהודא קעלער

מח"ס מנחת יהודה וירושלים

תנן במדות פ"ד מ"ג ושלשה ושמונה תאים היו שם, חמשה עשר
בצפון, וחמשה עשר בדרום, ושמונה במערב. שבצפון ושדרום
חמשה על גבי חמשה, וחמשה על גביהן. שבמערב שלשה על גבי
שלשה, ושנים על גביהן. וכי.

וכתב ע"ז רבינו: "כבר אמרנו בתמיד כי תא נקרא החלל שבין שני כותלים, וכאשר תתבונן בצורת ההיכל שצייירנו תמצא בצפון חמשה חללים והם כותל מסיבה, ומסיבה, וכותל התא, והתא, וכותל ההיכל, וכמותם בדרום, אמר כי על חמשת חללים הללו היו חמשה תאים, ועל חמשת התאים חמשה תאים אחרים, והוא אמרו חמשה על גבי חמשה וחמשה על גביהן, עד שיהיו שלשה דיוטות של תאים כזה, וכיוצא בכך היי גם בדרום. ואל יטעך מה שקראם כותל מסיבה ומסיבה וכותל התא וכותל ההיכל וחזר וקראם כולם תאים, לפי שהחלל שבין שני כתלים הוא התא וכולם תאים, לפי שכותל המסיבה וכותל התא וכותל ההיכל לא היי כותל אטום אלא שני כתלים וחלל ביניהם כמו שצייירנו, ומקצת התאים היו להם שמות כמו שקרא לדיוטא התחתונה שבהם מסיבה ובית הורדת המים וכיוצא בהם כמו שכתבנו בציור, וכפי שיזכיר בפרק זה. וכו'".

תא	תא	תא	תא	תא
תא	תא	תא	תא	תא
כותל מסיבה תא	כותל מסיבה תא	כותל התא תא	כותל ההיכל תא	כותל ההיכל תא

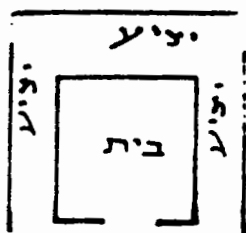
וכבר הקשה ע"ז הרב משה חפץ בספר חנוכת הבית שלו (וינציאה תניו) [נדפס במנחת יהודה וירושלים, עץ יהודה עמוד 142] שאלה א: יקשה מאד שאם כולם היו תאים, וכללן כולם בשם תאים במשנה, למה אחד יקרא בשם תא, ואחד בשם כותל, ואחד בשם מסיבה, אם אמור אומר שיש לי חדר באמצע ארבעה כתלים, הישמע העם שהם חמשה בתוך כל כותל חדר אחד.

שאלה ב: אם כללם בשם תאים, למה אחד גדול מחבירו עד שהאחד היי רחב שש אמות ואחד אמה אחת או פחות.

והנה מה שהקשה בשאלה הבי ואחד אמה אחת או פחות זה לא היי ולא נברא לשיטת רבינו שסבר דהמגרעות הם היציעים מחוץ לכותל המסבה כמו שנתבאר בארוכה במ"א, אמנם בזה צדק לשאול למה האחת יהיי רחב שש אמות וכל האחרות הן בנות שלש אמות רוחב כמו שנתבאר. עייש"ב.

בסגנון אחר, השאלות הם (א) אם כולם תאים למה יש להם שמות נפרדים, ורק אחד מהם הוא הנקרא **תא** (ובדרום בתא הכי דרומי כתב רבינו "זה המקום נקרא כותל ואינו לוי לדבר אחר" ולמה לא יקרא בשם תא? כיון שאין לו שם אחר). (ב) אם כולם תאים הסובבים הבית היי ראוי שיהיי מדה אחת לכולם, והנה אחד יוצא דופן שהוא כפול ברחבו משאר התאים.

אמנם ביאור הענין הוא עפ"י המבואר בהוספה לקונטרס הביאני המלך חדריו. במילואים ל"מנחת יהודה וירושלים, עץ יהודה" (נדפס בספר הלכות בית הבחירה להרמב"ם עפ"י כתבי יד עמוד 168) דתנן במס' בבא בתרא ריש פ"ד "המוכר את הבית לא מכר את היציע וכו'" ופירש רבינו: "יציע, הוא החלל בין כותל הבית וכותל אחר מקיפו כצורה זו" וכו'.

ונתבאר שכך היי דרכם בבנין הבתים וכו' ולזה היו כותלי ההיכל חלולים וכו'.

והנה בגמ' שם (סא, א) ממשיך: אמר מר זוטרא והוא דהוי ארבע אמות וכו',

וז"ל רבינו בהלי מכירה פי כ"ה חלי א-ב: "המוכר דבר שיש לו תשמישין לא מכר את תשמישין אלא אם כן פירש. כיצד, המוכר את הבית לא מכר את היציע שבסביבות הבית אע"פ שהיא פתוחה לתוכו. [ב] במה דברים אמורים שהיה רוחב היציע ארבע אמות או יתר אבל פחות מזה הרי הוא בכלל הבית, וכ"כ ע"כ.

ולפי"ז אתא שפיר שכל התאים היו רק ג' אמות ברחבם ולפיכך נקראו בשם תאים בשם המושאל, אבל רובם שמם ותוארם האמיתי הוא **כותל** משא"כ התא המוחלט הנק' בשם **התא** שהי' רחב יותר מדי אמות, הרי זה מקום חשוב לעצמו, ולא נכלל בכלל הבית אלא אי"כ פירש.

ובזה יובן מה שכתב רבינו בפייה"ש דמדות ואל יטעך וכו' כני"ל (דבסדר השי"ס מדות היא אחרי בבא בתרא) וכבר נתבאר בבבא בתרא שיש שני מיני תאים, תא שנכלל בכותל והוא פחות מדי אמות ותא שאינו נכלל בבית ובכותל והוא שיהי' רחבו יותר מדי אמות והכל על מקומו יבא בשלום.

ושלשתן נקראין היכל (גליון)

הח' יוסף יצחק קעלער
- חושב השכונה -

ב"הלכות בית הבחירה להרמב"ם עפ"י כתבי יד" ע" 11 על מ"ש הרמב"ם "ושלשתן נקראין היכל" מצויין ב"מראי מקומות": ההיכל מאה על מאה על רום מאה [מדות פי"ד מ"ו עיי"ש].

ובגליון דפ' מטות מסעי העיר עיי' הרא"ח: המ"מ הני"ל לא הבנתי מה זה פירוש או מראה מקום על ג' תיבות הני"ל.

ולכאוי' כשמו כן הוא מראה מקום על כך שגם הקדש וגם הקדש קדשים וגם האולם שלשתן נקראין היכל, מהמשנה דההיכל מאה על מאה על רום מאה. וכשהוא מפרט כיצד יוצא האורך ממזרח למערב מאה אמה הרי"ז בצירוף אורך האולם (אחת-עשרה אמה) הקדש (ארבעים אמה) הקדש הקדשים (עשרים אמה) עם כותל ההיכל, התא, כותל התא אחורי בית הכפורת, ואמה טרקסין. ודו"ק.

שונות

הערות וציונים להמשך יו"ט של ר"ה תרס"ו

הת' יוסף יצחק קעלער
- תות"ל 770 -

ד"ה נר חנוכה (ע' קי-קיא. קטו-קיח) — ד"ה ויקהל משה
(תו"ח שמות תקפה, א — תקפו, ב).

ד"ה ויגש אליו יהודה (ע' קיט ואילך) — ד"ה הני"ל (תו"ח
שם תקפו, ב — תקפו, ב).

שם (ע' קכה) — ד"ה בהעלותך את הנרות (מאמרי אדמו"ר
האמצעי במדבר ח"ג ע' תתקמו-תתקמוז. תתקנב-תתקנג).

ד"ה יהודה אתה יודוך אחיך (ע' קלא-קלב) — ראה ד"ה להבין
ביאור הדברים ע"פ אני ישינה (לקו"ת שה"ש לה, ג. אוה"ת שה"ש
ע' תקכ).

(ע' קלד) — ד"ה כי תצא (אוה"ת כי תצא ע' תתפג-תתפד).

[שם (ע' קלד-קלה) — ראה ד"ה את קרבני לחמי (מאמרי
אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ה ע' איתרמד-איתרמו)].

שם (ע' קלה-קלו) — ד"ה לבאר ענין יוח"כ (לקו"ת דרושים
ליוח"כ סח, ג).

ד"ה וילך איש מבית לוי (ע' קלז) — ד"ה כי תצא (סה"מ
תקס"ב ע' רסז).

שם (ע' קלה-קמא) — ד"ה הני"ל (אוה"ת כי תצא ע'
תתפז-תתפט, סה"מ תקס"ב ע' רעא).

שם (ע' קמא) — ד"ה הני"ל (אוה"ת כי תצא ע' תתפו).

שם (ע' קמב) — ד"ה הני"ל (אוה"ת כי תצא ע' תתפו-תתפז,
תתפט).

(ע' קמד-קמה) — ד"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל (סה"מ תקס"ד ע' סו-סז, ע-עא, אוה"ת ויקהל ע' בירז, בירג).

ד"ה כי כאשר השמים החדשים (ע' קנב-קנג) — ד"ה ויקהל משה (תו"ח שמות תקפז, ב — תקפח, א).

(ע' קנה) — ד"ה הנ"ל (תו"ח שם תקפח, ב).

ד"ה החדש הזה לכם (ע' קנז) — ד"ה ויקהל משה (תו"ח שמות תקפח, ב).

(ע' קס) — אוה"ת משפטים ע' איקכה.

(ע' קסא) — ד"ה כי תקנה עבד עברי (תו"ח שמות תכה, ב — תכו, א). אוה"ת משפטים ע' איקכה.

(ע' קסא-קסג) ד"ה הנה הטעם שאצ"י דוקא נקי אדם (אוה"ת בלק ע' תתקפד).

ד"ה ויולך ה' את הים (ע' קסה-קעא) — ד"ה להבין ענין אור אי"ס (אוה"ת על מארז"ל וענינים ע' קעה-קעח).

ד"ה זאת חוקת התורה (ע' קעג) — ד"ה להבין ענין אור אי"ס ב"ה (סה"מ תקס"ב ח"יב ע' שע).

ד"ה כי עמד מקור חיים (ע' קפ-קפא) — ד"ה להבין הענין שארז"ל שאור אי"ס ב"ה (אוה"ת על מארז"ל וענינים ע' קלח).

(ע' קפב-קפג) — ד"ה הנ"ל (אוה"ת שם ע' קלט-קמא).

(ע' קפו) — ד"ה הנ"ל (אוה"ת שם ע' קמא).

ד"ה אדם כי יקריב (ע' קפח) — ד"ה להבין ענין שארז"ל שאור אי"ס ב"ה (אוה"ת על מארז"ל וענינים ע' קמב).

(ע' קצ-קצג) אוה"ת בהר ע' תתפה-תתפז [מצויין באוה"ת בלק ע' תתקפז].

(ע' קצג-קצד) — ד"ה הנה הטעם שאצ"י דווקא נקי אדם (אוה"ת בלק ע' תתקפו).

ד"ה אדם כי יהי בעור בשרו (ע' קצז) — ביאוה"ז להצ"צ ע' רנח.

(ע' ר-רא) — ד"ה בזהר פ' תרומה (ביאוה"ז להצ"צ ע' רנח-רס).

תפלה בשלמה של מלכות

הרב שאול שמעון דויטש
- תושב השכונה -

בפרקי אבות פרק שלישי (שאומרים בשבת זו) משנה ב' "רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות" וכו'. מנהג בהרבה נוסחאות וקהילות בין של אשכנז בין של ספרד לאמר בתפלה (רובם בתפילת ש"ק) תפלה מיוחדת בשביל מלך המדינה או נשיא המדינה.

מנהג זה ליתא אצלנו באופן קבוע, כיון שאדה"ז לא הביאו בסידור. אמנם מצינו ג"כ אצל נשיאי חב"ד דבעתים מסויימים לדוגמא בזמן של מלחמה ציווה ג"כ לומר תפילה מיוחדת למען נשיא המדינה. ולדוגמא במלחמת העולם השני בסוף שנת תשי"א שהי' העולם בזמן סכנה שלח אדמו"ר מהרי"צ להנשיא של ארצות הברית פרעזידענט רוזוועלט מכתב ותפילה שכתב מהרי"צ בעצמו למען הנשיא של ארצות הברית.

תפילה זו צוה ג"כ להאמר בכל בתי כנסיות בארצות הברית. מצד חשיבות הענין הנני מצרף צילום של המכתב והתפלה של אדמו"ר מהרי"צ.

בי"ה, בי אלול, תשי"א.

אל רום הוד נשיא ארצות הברית,
פראנקלין דעלאנא רוזוועלט,
הבית הלבן,
וואשינגטאן, ד.ק.

שלום וברכה:

בשם חסידי חב"ד — ליובאוויטש — אשר בכל מרחבי תבל,
שהנני מורס ומנהיגם, ממלא מקום אבותי נשיאי חב"ד, נשמם
עדן, זה ששה דורות,

בשם אגודת חסידי חב"ד דארצות הברית וקאנאדא ואיזה מאות
בתי כנסיות בארצות הברית המאגדים כמאה וחמשים אלף חברים
חסידי חב"ד אזרחי ודיירי מדינה זו,

הנני פונה לרום הודו בהבעת רגשי תודתנו העמוקה בעד כל
אשר עשה ועושה בהוה בחיזוק הצדק והיושר במדינתו ובמדינות
אחרות, ובהגנה על כל הקדוש והיקר לכל בני אדם הולכי תום.

רבבות אלפי ישראל בכל מרחבי תבל וקצוי ארץ, נוסף על כל
היהודים אזרחי מדינה זו, מובטחים בחסדי אל עליון אשר הוד
רום כבוד מעלתו אשר הוקם מאת אל עולם למנהל ארצות הברית
תחת דגל החופש אהבת איש לרעהו והצדק, הנה בטוהר לבבו ויושר
שכלו מכיר הוא במעלת עם ישראל, וחשב מחשבות, ובעזרת השם
יתברך גם יגשימם בחיים, להבטיח טובתם של עם ישראל בכל
המדינות בגשם וברוח.

ואתכבד להסגיר בזה נוסח תפלה אשר ערכתי לימי ראש השנה
ויום הכפורים, ימי דין ומשפט לאלקי האלקים את כל באי עולם,
אשר יתפללו תפלה זו בבתי כנסיות עמנו בימים הקדושים האלו,
להצלחת ואושר מדינה זו, לנצחון היושר והאמת בכל המדינות
ואשר יברך ד' האלקים את הוד רום כבוד מעלתו באורך ימים
ושנים טובות וינהל נתיניו בצדק במישור ובשלום.

בכבוד רב ובברכה,
מקום החתימה

ב"ה.

נוסח התפלה להאמר בכל בתי כנסת ישראל בארצות הברית.

אלקינו ואלקי אבותינו, האל הגדול הגבור והנורא, אנא השב
ברחמיך הרבים סדר עולם על מכונו, תחת מלכות ושרים, אשר
ימלכו לצדק וליושר, מבלי הבדל בין עם לעם ובין גזע לגזע.

אנא, אל רחום וחנון, היי נא עם רום הוד נשיאנו הדגול
מרבבה, פראנקלין דעלאנא רוזוועלט, אשר בחרת בו להיות מנהל
מדינת ארצות הברית. חזקו ואמצו ואת. כבוד שריו
יועצי-המלכות, וכבוד באי כח האזרחים בבתי המועצות
והמחוקקים, וברך את פעלם להציל מדינה זו והסמוכות אלי
ממלחמה והרס ח"ו, ובכל אשר יפנו לטובת האנושיות, לטובת
מדינה זו ולטובת עמך ישראל, הנה מלאכי ברכה והצלחה יקדמו
פניהם, ובימיהם ובימינו תכלה המלחמה וקללותי ותחל תקופת
שלום ויושר וברכותי.

אנא אלקי הרחמים ! כתוב וחתום את הוד רום נשיאנו
פראנקלין דעלאנא רוזוועלט, את שריו יועציו ואת אזרחי מדינה
זו ואזרחי מדינות הקרובות והרחוקות הלוחמים ומגינים בעד
היושר והצדק, לשנה טובה ומבורכה ברוב אושר והצלחה, אמן
ואמן.

יחודה של שבת נחמו בשנה זו

דר. ברוך טראפלער
- תושב השכונה -

מבואר בדרושי חסידות שנחמו נחמו הבאה אחר עוצם הירידה דת"ב
מורה על גודל העליי באופן דכפליים לתושי וזהו ענין עליית
המלכות שתהיי בגילוי דלעתיד שבעת הגלות היתה בבחינת רגלי
יורדות גו', היינו עליית המלכות בפנימיות התענוג - פנימיות
עתיק, ושזהו גם ענין דט"ו באב קיימא סיהרא - מלכות -
באשלמותא וכו'.

ויש לקשר זה עם המזמור תהלים צד"ק דהאי שתא של כ"ק אד"ש (וגופא בתר רישא אזיל וכו') שמבואר ג"כ האי ענין: תפלה למשה שהוא תפלת עשיר (בניגוד לתפלת דוד שהוא תפלה לעני) - כמבואר בזוהר ובדרושים שעושר הוא ענין התענוג, ומסיימים - נעוץ תחלתן בסופן - "ויהי נועם", ג"כ ענין התענוג, אותיות "מעוץ" ענין המלכות, היינו מלכות כפי שנמצאת ונתעלה במקורה ב"נועם".

וזה קשור עם הפ"י עפ"י מה שמבאר הצ"צ (אוה"ת ואתחנן קי"ח) שואתחנן הוא ע"ד תפלה לעני שבאה קודם תפלת עשיר וע"י עוצם חירידה נעשים שניהם "מלמד שתפלה למשה ותפלה לעני שניהם שוים" יחוד זו"נ שמשא וסיהרא שיהי בלעתיד וזהו שמואתחנן - תפלה לעני מגיעים לנחמו נחמו ענין התענוג תפלת עשיר, ויש לחאריך.

ואולי י"ל שזהו ג"כ א' מהטעמים שהמאמר די"ט כסלו דהאי שתא הי' ד"ה אנת הוא חד ולא בחושבן ענין התענוג כמבואר שם שהוא כל הענין המבואר במזמור הראשון שבתהילים של יום י"ט - תפלה למשה וגו'.

עניני גאולה ומשיח

חזקיהו משיח סנהדרין צד.

הרב שמואל הלוי הכר
- תושב השכונה -

חמשך מגליון הקודם:

"ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות..חזקיהו" כו'

ומקשה בסי סה"ק דממ"נ אי דוד גדול יותר יאמר הק"ו מזה שדוד גדול יותר, ואי חזקיהו גדול יותר א"כ איכא למיפרך הק"ו. ומתרץ דדוד היה גדול, אלא יתכן וחטא דבת שבע גרם שלא יהיה משיח, וא"כ גם בחזקיהו יגרום החטא שלא רצה לעסוק בפו"ר, ואת"ל שחזר בתשובה וניתקן ע"י היסורים והחולי כו', הנה מהא דלא אמר שירה מוכח דלא שרתה עליו רוה"ק - כדמצינו

בשלמה במד"ר דשרתה עליו רוה"ק ואמר שלשה הספרים משלי קהלת ושה"ש - משא"כ דוד שאמר שירות ע"כ דשרתה עליו רוה"ק וא"כ שפיר יש ק"ו מדוד. עיי"ש.

"ומה דוד מלך ישראל"

הא דנקטה מדה"ד מדוד המלך, אפ"ל עפ"י הגמרא בברכות י: דחזקיהו בחליו ביקש ואמר לקב"ה, ומה שונמית שלא עשתה אלא קיר אחת קטנה, החייתה את בנה, אבי אבא שחיפה את ההיכל כלו בכסף ובזהב עאכו"כ. ואף שכוונתו לשלמה שבנה ביהמ"ק כמבואר ברש"י שם, הרי סו"ס המקדש מתייחס לדוד המלך כידוע, וע"כ טענה מדה"ד מדוד שבזכותו נתרפא.

"שאמר כמה שירות ותשבחות"

הא דנקט דוד שאמר כמה שירות ותשבחות נראה דכוונתו שירות על נסים שנעשו לו, והוא כמ"ש בפרק יח בתהילים "אשר דבר לה' את דברי השירה הזאת ביום הציל ה' אותי מכף כל אויביו ומיד שאול" ועיי"ש בפ"י רש"י דלעת זקנותו כאשר עברו עליו כל הצרות אז אמר השירה.

ועיין במדרש שוחר טוב שם "כל מי שנעשה לו נס ואומר שירה, בידוע שמוחלין לו כל עונותיו ונעשה בריה חדשה, וישראל כשנעשה להם נס ואמרו שירה נמחלו כל עונותיהם כו' וכן את מוצא בימי דבורה וברק כו' ומנין שנמחל להם כו' וכן את מוצא בדוד כו' ומנין שנמחל לו " כו' עיי"ש.

לעילוי נשמת

**האשה מרת אלטא שוליא ב"ר שלום ישעי' ע"ה
נפטרה י"ז מני"א תשל"ז**

*

נדפס ע"י

אתיה אברהם משה שי דינטש

זכות

חרב משה אהרן צבי שי'

וונתו

מרת העניא רבקה רות תח"

וויים

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" - באדיבות

E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648

להצלחה רבה ומופלגה